

Visszatérő

Lipták Ágnes

**Magyar Képzőművészeti Egyetem, Képgrafika szak
V. évfolyam**

Témavezető: Lengyel András DLA, Egyetemi docens

Lipták Ágnes: Visszatérő

Visszatérő című munkámat 2013 végén készítettem. A cím a visszatérő álmokra utal, itt konkrétan az enyémre, illetve ennek helyszínére, amely eddig 4-szer jelent meg összesen, azon belül is 2-szer ugyan olyan álomban.

A tér egy házbelső, amin álomban egy egyre keskenyedő, végül elfogyó lépcső vezet felfelé. Talán az álmaimban fontos jelentősége van a lépcsőnek, de a munkámba nem szerettem volna feltüntetni, mivel túl sok asszociációra ad lehetőséget, amely elviszi a nézőt- és talán engem is- teljesen más irányba, mint amiről maga az alkotás szól. A hangulatot szerettem volna átmenteni. Egy olyan belső tér létrehozására törekedtem, amiről végső soron nem lehet eldönteni, hogy külső vagy belső-e, esti vagy nappali pillanat, a néző kintre vágyik-e vagy bentre, nem tudja eldönteni, hogy melyik nyújt nagyobb biztonságot. Az átjárhatóság nem kerülhető el, de nem mindig éri meg ismerni a másik oldalt. Amit az ember egyszer látott/hallott/tapasztalt, az már benne marad. Olyan ez, mint a bűnbeesés: az ember vágyik arra, amit nem ismer, mert azt hiszi, hogy boldogabb lesz tőle, de megismeri és a folyamat már visszafordíthatatlanná válik. (Itt hagy idézzem a Bibliát: „Mindent szabad nekem, de nem minden használ.”(1 Korinthus 6, 12)) Az ablak mint az átjáró szimbóluma ebben a munkában is fellelhető, rengeteg művészettörténeti előkép szolgál a megértésére, de mint általában minden munkámban, itt sem tudatos ennek a használata, környezeti és kulturális hatásként értelmezhető.

Technika

A mű technikája szitanyomás. Először egy objektet hoztam létre farostlemezről. Cérnával húztam rá az ablakok rajzolatát, kimaszkoltam őket, lefotóztam, ezután készítettem a szitanyomatot, szintén farostlemezre. A forma egy könyvre hasonlít, de inkább egy makettet szerettem volna megalkotni. A tereket, épületeket könnyebb így értelmezni, és amellet, hogy a néző is jobban átlátja, én is másképp szemlélem, mint kétdimenziósan. A tükröződés, a minta ismétlése is erősíti a visszatérés motívumát, a festék bizonyos helyeken láttatni enged a farostlemez nyers felületét. Ugyan az ismétlődik, de mégsem lesz ugyan olyan, utánózni próbál, mégis torzul.

Ennek a két színnek a használata a felvételi előtti időszakra nyúlik vissza, akkori tanárom, Pika Nagy Árpád beteg színeknek nevezte; ezek a kék és a vörös, illetve ezek keverékei.

A fénynek is nagy szerepe van: a világos ablakból lámpafény szűrődik ki, vagy bentről nézek a nappali fény felé: ez esetben ugyan az, mindenképpen a sötétben vagyok, ahonnan a reményteli sziluettet látom, habár ez is rács formát öltött. Nehéz kijutni, de még nehezebb beljebb menni. Passzivitással, tehetetlenség-érzéssel párosul a mű.

Álmok

Mint már említettem, három álomban, összesen négyszer jelent meg ez a tér.

Az első(és az utolsó is) egy tervezőgrafikus kiállítás helyszíne volt, ahol szinte koromsötétben, némi fény beszűrődésével kellett végignéznem a munkákat, végigjártam a körülbelül 2 cm vastag, fél méterre a föld felett kezdődő lépcsőt, ami hajtogatott fémlamezként húzódott végig a falba állítva. Ennek fekete hangulata volt, az ablakok olyan magasan voltak, hogy nem látszódtak, nem lehetett meghatározni a napszakot.

A második álomban a tér sokkal nagyobb léptékű volt. Nem olyan szegényes, mint az elsőben, rengeteg emberrel. Erre a kék szín volt a legjellemzőbb, este volt, nagy ablakokkal, függönyökkel.

A harmadik álmom egy fehér, világos térben játszódott, egy vállalkozónál, aki meghívott magához engem és pár ismerősömet, akikből végig nem láttam semmit, mert a hátam mögött álltak. Ez a vállalkozó az emeleten, a hátsó szobában tartotta az árut: a spániel méretű lovakat, akiket akváriumban nevelt, víz alatt. Születésük után dróttal tekerte körbe a szájukat, mindezt egy rászarusodott réteg borította. Embertelennek tartottuk az egészet, ezért úgy gondoltuk, hogy kiszabadítjuk őket, a tulajdonos tiltása ellenére. Nem véletlenül tiltotta meg: amint kiszabadítottuk az elsőt, letekertük a szájáról a drótot, megvadult és nekünk esett. Az addig megmentésre váró élőlény félelmet keltő, elpusztítandó, zavart jelenséggé vált. Az ábrázolt térben menekültünk. Itt fényes nappal volt, az ablak elfoglalta az egész falat.

Előzmények(saját munkáim)

Felvételi évében kezdtem a térrel foglalkozni, ekkor még figurát helyeztem a térbe, de ezt hamar elhagytam, mert szóismétlésként éreztem. Az ember jelenléte a térben és az épületekben is épp eléggé fellelhető. Az ember alkotta építmények a funkción túl magukban hordoznak rengeteg információt.

Számomra ekkor a város fontos szerepet játszott, kissé indokolatlan volt ez az érdeklődés, hiszen mindig is itt éltem, nem ért sokként, hogy létezik egyáltalán. Az utópia mindig is nagy szerepet játszott a képeimben, az álmaim helyszíneit próbáltam átvinni grafikába; ezek mindig jó hangulatúak, még a rossz álmok is, mindig olyan helyek, ahol szívesen lennék. Ez mára valamennyire megváltozott, ugyan még mindig idilliek ezek a helyek, néha mégsem érzem biztonságosnak. Eleinte főleg sziluetteket használtam, a beszűkült tér és a remény kifejezésére. Emellett érdekelt a beton mint anyag érzékeltetése. Ezek sötét, depresszív munkák voltak, és üresek. Mára a sziluettek konkretizálódtak, részletgazdagabbá váltak, egyre közelebb jutok valamihez, amiről még nem tudom pontosan, hogy mi.

Lengyel András szerint, amit én csinálok, az csendes művészet. Nem direkt kerestem ezt a kifejezési módot eleinte, mostanra azonban fontosnak tartom, hogy amit csinálok, az minimális legyen. A környezet teli van ordító vizuális elemekkel, szinte könyörögnek a tárgyak a figyelmünkért (a tárgyak által az emberek). Mivel a világ összességében harmóniára törekszik, ez ellenhatásokkal érhető el. Túlterheltnek érzem, amit látok, legyen szó reklámról, filmről, művészetről, stb...Belső igényem, hogy kevesebbet rakjak hozzá a világ tárgyi kultúrájához, hiszen előbb-utóbb eltűnik minden materiális dolog. Ami sokkal jobban foglalkoztat, az a gondolkodás rétegeltsége, ennek a kifejezése. Ebben a munkában is egy megfoghatatlan, nem materiális dolgot szeretnék láthatóvá tenni, ami ezáltal sokkal beszűkültebb lesz, mint valójában volt, ami már eleve egy valóságleképezés volt, ezt pedig újra leképeztem, hogy feldolgozzam, amit már egyszer feldolgoztam: egy végtelenített, ördögi kör, mint ahogy a két fal is a tükrözést, a sokszorosítást fejezi ki, egy ismerősöm szerint akár tapétamintaként is felfogható.

Az álmaimmal is sokat foglalkoztam eddig, nem szürrealis, vagy ösztöni, pszichedelikus megközelítésben. Ezeket a fogalmakat azért kezelem fenntartásokkal, mert egyrészt már megalkotott korszakokra, teóriákra utalnak, másrészt- ami ebből következik: szintén elvihetnek egy nem kívánt irányba. A szürrealizmushoz olyan fogalmak tartoznak, mint a szimbolizmus, vagy a metafizika, az ösztönről mindenkinek a szexualitás és az agresszió ugrik be, a pszichedelikusra pedig valami színes-boldog kép(ami számomra leginkább nyomasztó és ijesztő).

Hatások

Amilyen munkák és alkotók hatottak rám, mind utólag ismertem meg őket. Nálam előbb körvonalazódik a gondolat, ezután keresek, de legtöbbször más hívja fel rájuk a figyelmemet. Ebben az évben (és már Erasmus alatt is) kicsit más témában alkottam, a város és a konstruktív szerkezetek továbbgondolásának hatása érezhető mostani, és a tervezett diplomamunkámon is. A Visszatérőt azért tartom fontosnak, mert összegződik benne minden eddigi munkám és előrevetít valamit az utána következőkből mind formailag, mind tartalmilag. Egy választópont. Itt keveredik a szerkesztettség az organikus dolgokkal, azaz a farostlemez hordozóval, ami szintén fontos a mű szempontjából: ez a munka nem élne papíron.

Nagy hatással volt rám annak idején a Szüts-Vojnich házaspár munkássága, Ország Lili, Megyik János, Edvard Hopper, és most ismertem meg Bikácsi Daniela képeit. Továbbá érdekel az építészet is.

Diploma

Mint már mondtam, ez a munka előrevetít és magában is hordoz bizonyos elemeket, amelyekkel az utóbbi időben elkezdtem foglalkozni. Ez a mesterséges fény-árnyék viszony szintén visszatérő elem az álmaimban, amely előre jelzi az alvási paralízis bekövetkeztét. A DMT-ről kezdtem olvasni ennek kapcsán, főleg a biológiai működése, a fiziológiai hatásai érdekelnek.

A DMT hatására álmodunk, hallucinálunk, jelenléte és funkciója a testben máig nem teljesen tisztázott, a mai napig diskurzus folyik róla. A stresszel hozható összefüggésbe a felszabadulása, melynek segítségével könnyebb feldolgozni főleg a születést és a halált, hiszen ezek az élet legstresszesebb pillanatai. Habár a harmadik szemként emlegetett tobozmirigy termeli, a tüdőből szabadul fel a legtöbb. Ezt a gondolatmenetet kicsit szétbontom, hogy könnyebb legyen megmagyarázni:

A tobozmirigy az agyban lévő toboz alakú mirigy, amely külső fényingerekre reagál(ezért hívják harmadik szemnek), és sötétben aktiválódik, ekkor erősebb a dimetiltriptamin(-DMT, az egyik leghallucinogénebb anyag, amely minden emberben, és a legtöbb növényben és állatban termelődik) termelés, ez pedig elősegíti az álmodást.(Emellett melatonint termel, ami magát az alvást segíti elő.) Tehát ennek az anyagnak mindenképp a feldolgozásban van nagy szerepe. Az alvási paralízis az az állapot, amikor mindez felborul és átjárást biztosít a tudatnak az addig átláthatatlan részekre, amiket még nem fogalmaztunk meg azelőtt. Visszaérkezünk a bűnbeesés-effektushoz.

Az alvási paralízis egy alvászavar, aminek a lényege, hogy alvásból ébredve az agy még mindig termeli a REM fázis bénultságához szükséges anyagot, de maga az agy már ébren van, így bénulás érzékelhető, amely hallucinációkkal, és ebből adódóan halálfélelemmel társul. Ezek a hallucinációk szintén a DMT hatásai.

A mesterséges fény-árnyék viszonyok és a fenyegető jelenlét jelzik álomban, hogy ismét ez az állapot fog bekövetkezni. A Visszatérő című munkám tehát erről is szól.

Mindezt a szakdolgozatomban fogom jobban kifejteni.

2014, Budapest